

Výkladové poznámky k biblickým veršom z úlohy č. 5

Knieža pokoja

Nedeľa: Svetlo v temnotách

Pondelok: Zaslúbené dieťa

(Iz 8,23 - 9,6 SEkP) ²³*Nebude tma tam, kde je teraz súženie. Predtým bola znevážená krajina Zebulún a Naftali, potom sa však preslávi prímorskou cestou, Zajordánskom a pohanskou Galileou. ¹Eud, čo kráča vo tmách, uvidí veľké svetlo, nad tými, čo bývajú v krajine temnoty, zažiari svetlo. ²Rozmnožil si ich jasot, zväčšil si ich radosť. Radujú sa pred tebou, ako sa raduje pri žatve, ako sa jasá pri delení koristi. ³Jarmo, čo ho ťaží, palicu na jeho chrbte a prút jeho utláčateľa si zlámal ako v dňoch Midjánčanov. ⁴Každá obuv, ktorej dupot otriasa zemou, a každý krvou zmáčaný plášť budú spálené a strávi ich oheň. ⁵Lebo chlapec sa nám narodil, daný je nám syn, na jeho pleciach bude spočívať vláda a jeho meno bude Obdivuhodný radca, Mocný Boh, Večný Otec, Knieža pokoja. ⁶Miera jeho vlády a pokoj nebude mať konca na Dávidovom tróne a v jeho kráľovstve, ktoré upevní a posilní právom a spravodlivosťou odteraz až na veky. Horlivosť Hospodina zástupov to urobí.*

Celá pasáž začína už v ôsmej kapitole dvadsiatym tretím veršom. A slúži ako východisko z neutešenej pozície, ktorú popisujú predchádzajúce verše Iz 8,21-22.

vv. 8,23- 9,1: Kmeň Zebulún "sa nachádzal v južnej Galilei obkročmo nad údolím východne od Karmelu, ktoré odvodňuje rieka Kišon. Jeho význam ako kmeňa však od čias sudcov klesal. ... Naftali bolo najsevernejšie územie Izraelského kráľovstva, ktoré zaberalo severozápad od Galilejského jazera až po južné svahy hory Hermon. Tak isto nebolo príliš významné od obdobia sudcov."¹ Zemepisná poloha týchto dvoch kmeňov spôsobila, že "to boli prvé kmene, ktoré zasiahol vpád asýrskeho kráľa (2Krl' 15,29) ako predzvesť zlých časov, ktoré prichádzajú na Izrael."² Tieto kmene boli na tom teda najhoršie a patrili k tým najmenej významným.

"Prímorská cesta, Zajordánsko a Galilea národov sa javia ako hebrejské názvy pre oblasti, ktoré Asýřania nazývajú Dór, Megiddo a Gilead. Osud tohto regiónu bol oddelený od osudu Samárie už v ôsmom storočí pr. Kr."³

Práve preto sú spomenuté v úvode pasáže, ktorá sľubuje obnovu a nový život. BENEŠ to zhrňuje:

Aj hnev a trest Hospodinov skončí - krajina nezostane v temnote: príde svetlo (Iz 9,1). Zebulún a Naftali sú príkladom toho, že trest (tma a súženie) nebol neužitočný, zbytočný - obrátil sa k dobrému nie len im, ale tiež okolitým krajinám - Galilei a Zajordáni. Koniec temnoty, rovnako ako svetlo, to je znamenie nádeje, ktorá umožňuje

¹ WATTS, J. D. W. Word Biblical Commentary: *Isaiah 1-33*. vol. 24. Grand Rapids: Zondervan, 2018 (ePub edition). 1031 s. ISBN 978-0-310-58857-3. str. 446.

² MACARTHUR, John. Starý zákon: *komentár verš po verši*. Kroměříž: Didasko, 2015. ISBN 978-80-87587-17-1. str. 823.

³ WATTS, J. D. W. Word Biblical Commentary: *Isaiah 1-33*. str. 447.

temnotu prežiť. ... Svetlo zažiari ľuďom v temnote, konkrétne v mieste smrti. To znamená, že svetlo zažiari tam, kde z ľudského hľadiska je úplná tma a žiadna nádej. Nádej nie je len pre živých. Aj mŕtvym vzíde svetlo. Smrť nie je definitívny koniec. Nádej, svetlo darované Hospodinom ruší temnotu, to znamená, že prebúda zo smrti. Svetlo mení skutočnosť.⁴

Téma svetla v tomto Izaiášovom kontexte sa objavuje aj u novozákonných pisateľov, kde je to celé vzťahnuté konkrétne na Ježiša (viď Mt 4,13-16; Lk 1,78-79; J 1,4-5).

vv. 2-4: Tieto verše sú plné radosti, pretože oslavujú koniec vojny. "Radosť ako pri žatve" sľubuje obnovenie poľnohospodárstva na predtým vojnou spustošených poliach. "Delenie koristi" sľubuje, že táto vojna bude víťazná. "Zlamanie jarma, palice a prútu utláčateľa ako v dňoch Midjánčanov" poukazuje na udalosti Sdc 7, kedy Hospodin prostredníctvom Gedeóna oslobodil Izrael od Midjánčanov. To, čo tento príbeh zdôrazňuje, je skutočnosť, že Gedeón nezvíťazil pre svoje veľké vodcovské či strategické schopnosti, ani pre početnú a silnú armádu, ale len v moci Hospodinovej (viď Sdc 7,2). Napokon pálenie vojenskej výstroje (v. 4) poukazuje "na ukončenie svätej vojny"⁵, tj. vojna ktorú vedie Hospodin za svoj ľud (!!! nikdy to nesmieme obrátiť naopak - je neprípustné aby ľud viedol vojnu za Boha).

vv. 5-6: V týchto veršoch môžeme vnímať ozvenu Iz 7,14, proroctva o Immanuelovi. Avšak aj v tomto prípade musíme vnímať možný dvojité pohľad na proroctvo. Jirí BENEŠ to vysvetľuje nasledovne:

Izaiášov text čítame automaticky ako zaslúbenie o narodení Krista. Ale text hovorí o narodení nového vladára. Vo svojej dobe tým narodeným synom bol mienený budúci kráľ Chizkija, do ktorého boli vkladané veľké nádeje a s ktorým sa spájalo veľké očakávanie obzvlášť v súvislosti s problematickou vládou jeho otca Acháza. Iz 9,5-6 bol preto vnímaný ako naplnenie znamenia a sľubu Hospodinovho z Iz 7,14. ... Jediná novozákonná zmienka, ktorá je ozvenou tohto Izaiášovho zaslúbenia, je v slovách anjela Panne Márii v predpovedi narodenia Ježiša (Lk 1,31-33). ... Mária sa teda od anjela dozvedá, že jej syn bude nositeľom nádejí, ktoré boli najskôr vkladané do kráľa Chizkiju. Práve Ježiš bude oným dieťaťom, o ktorom Izaiáš hovoril. K Ježišovi Izaiáš odkazoval. Na Ježiša sa Izaiášov výrok vzťahuje. Ježiš naplní všetky očakávania. Anjel teda Izaiášovými slovami predznamenal udalosti a dopovedal niečo, čo žiadny človek ani netušil, a preto dopovedať nemohol.⁶

Utorok: Prút Božieho hnevu

(Iz 9,10-20 SEkP) ¹⁰*Hospodin však vzbudí proti nemu nepriateľov - Recína, a popudí jeho odporcov. ¹¹Sýriu od východu a Filištíncov od západu, aby požierali Izrael naplno*

⁴ BENEŠ, Jirí. Ozvěny Izaiášova volání: *Slova Izaiášova proroctví pro každodenní zamyšlení*. Praha: Návrat domů, 2012. 431 s. ISBN 978-80-7255-280-1. str. 52.

⁵ WATTS, J. D. W. Word Biblical Commentary: *Isaiah 1-33*. str. 448.

⁶ BENEŠ, Jirí. Ozvěny Izaiášova volání: *Slova Izaiášova proroctví pro každodenní zamyšlení*. str. 56-57.

otvorenými ústami. Napriek tomu všetkému sa však jeho hnev neodvracia a jeho ruka je ešte vystretá. ¹²*Eud sa však neobrátil k tomu, čo ho bil, nehľadali Hospodina zástupov.* ¹³*Vtedy Hospodin odsekne Izraelu hlavu i chvost, palmovú ratolesť a trstinu v jeden deň.* ¹⁴*Starec a hodnostár sú hlavou a prorok, čo učí lož, je chvostom.* ¹⁵*Vodcovia tohto ľudu sú zvodcami a tí, čo sa dajú nimi viesť, sú odsúdení na záhubu.* ¹⁶*Preto Pán nemá radosť z jeho mladíkov a nezmiluje sa nad jeho sirotami a vdovami, lebo všetko sú to bezbožníci a zločinci a ústa každého hovoria bláznovstvá. Pri tom všetkom sa však neodvracia jeho hnev, jeho ruka je ešte vystretá.* ¹⁷*Ved' zloba horela ako oheň, čo stravuje trnie a bodľacie a zapaluje lesnú húštinu, až sa zdvíhajú kúdoly dymu.* ¹⁸*Hnevom Hospodina zástupov sa spaľuje krajina a jej ľud je ako potrava pre oheň; nik nemá zľutovanie so svojim bratom.* ¹⁹*Zahryzne napravo, ale zostane hladný, alebo naľavo, no nenasytí sa. Každý pojedá mäso z vlastného ramena,* ²⁰*Menašše Efrajima a Efrajim Menaššeho a obaja spoločne vystupujú proti Júdovi. Napriek tomu všetkému sa však neodvracia jeho hnev, jeho ruka je ešte vystretá.*

Tento odsek pojednáva o súde nad severným Izraelom, ktorý je tu pomenovaný niekoľkými paralelnými výrazmi: Jákob, Izrael, Efrajim, Samária (v.7). Dôležité však je, že to, čo spôsobilo Boží hnev je namyslenosť a pýcha. To sú rovnaké hriechy, pre ktoré bola zničená Sodoma (porovnaj Iz 9,8-9 a Ez 16,46-49).

"Napriek tomu všetkému sa však jeho hnev neodvracia a jeho ruka je ešte vystretá", je akýmsi opakujúcim sa refrénom tejto časti textu (9,11.16.20; 10,4). Toto opakovanie potvrdzuje nezmeniteľnosť Božieho rozsudku na Izraelom - nie kvôli Božej tvrdosti, ale kvôli tvrdosti srdca Izraela. "Vystretá ruka bude trestať ešte viac než doposiaľ."⁷

Ako prvý prichádza na rad kráľ Sýrie Recín. Izraelský kráľ Pekach "bol bábkou v rukách Recína. Recín účinne kontroloval Samáriu."⁸ Proti Recínovi boli vzbudení nepriatelia, čo malo za následok, že samotná Sýria sa obrátila proti bývalému spojencovi Izraelu a to ešte skôr, než prišli Asýrske vojská. Ľud však stále zostáva neoblomný a neprejdú obrátením (v. 12).

Druhú vlnu súdov od tej prvej oddeľuje spomínaný refrén. V druhej vlne (od v. 12) prichádzajú na rad "hlava a chvost Izraela" teda vodcovia národa a falošní proroci. To sú tí, ktorí nesú najväčšiu zodpovednosť za náboženský aj morálny úpadok Izraela. Dokonca aj okrajové skupiny obyvateľstva vdovy a siroty (v. 16), nad ktorými za iných okolností bdie Hospodinova milosť, tento krát neuniknú Božiemu súdu. Národ je skazený skrz naskrz od kráľa, až po tých najbiednejších.

Tretiu vlnu popisujú verše 17-20. Je tu obraz krajiny a jej obyvateľov, ktorá sa mení na potravu pre oheň. Manasses a Efrajim sú dvaja Jozefovi synovia. "Predtým spolu viedli občiansku vojnu (viď Sdc 12,4) a spojili sa len preto, aby sa postavili Júdovi."⁹

⁷ MACARTHUR, John. Starý zákon: komentár verš po verši. str. 824.

⁸ WATTS, J. D. W. Word Biblical Commentary: Isaiah 1-33. str. 461.

⁹ MACARTHUR, John. Starý zákon: komentár verš po verši. str. 824.

Streda: Koreň a nový výhonok

(Iz 11,1-5 SEKP) ¹*Z Izajovho pňa vzíde ratolesť a z jeho koreňov vyrastie výhonok. ²Spočiniť na ňom Duch Hospodina, duch múdrosti a rozumu, duch rady a sily, duch poznania a Hospodinovej bázne. ³V bázni pred Hospodinom bude mať záľubu, nebude súdiť podľa vonkajšieho zdania ani nebude rozhodovať podľa toho, čo predtým počul, ⁴ale spravodlivo bude súdiť slabých a nestranne rozhodovať o ponížených v krajine. Palicou svojich úst bude biť násilníkov, dychom svojich pier usmrtí bezbožníka. ⁵Spravodlivosť bude opaskom na jeho bedrách a vernosť bude remeňom na jeho drieku.*

v. 1: To, že tento peň je Jišajov, odkazuje na Dávidovo kráľovstvo, v dobe Izaiáša už len Judsko. Tento výraz "peň Jišajov", totiž realistickejšie vykresľuje stav Judska v Izaiášovej dobe. "Reálne priznáva skutočne znížené postavenie trónu, redukované rozdelením kráľovstva a v poslednej dobe vazalské postavenie Achaza a zmenšenie oblasti ovládanej Judskom."¹⁰ Peň od zrezaného stromu je však mŕtvy. To čo je mŕtve, už nemôže niesť ovocie. Prisľúbenie "ratolesti" či "výhonku" je prisľúbením vzkriesenia toho, čo už bolo mŕtve (Jišajovho pňa). Je to skutočné prisľúbenie Mesiáša, Záchrancu, prisľúbeného Dávidovho potomka. "Ten, o ktorom Izaiáš prorokuje, bude stelesnením života napriek smrti, resp. života premáhajúceho smrť."¹¹

K stromu tu nie je prirovnaný jednotlivец, ale celý národ. Vzkriesenie zrezaného stromu nehovorí iba o obnove Judska, ale o obnove celého Izraela. Boží ľud sa totiž pozná po ovocí, ktoré prináša.

v. 2: Treba spomenúť, že Duch Boží v Biblii prichádza na scénu už v druhom verši Gn 1. Duch Boží a Duch Hospodinov je samozrejme jeden a ten istý Duch, ktorý je v Novom Zákone označený ako Duch Svätý, alebo aj Tešiteľ. Už v prvých troch veršoch Biblie môžeme vidieť spoluúčasť Božej Trojice na stvorení. Z Jánovho evanjelia vieme, že Boh stvoril všetko skrze svojho Syna, ktorého Ján nazýva Slovom. Duch je však ten, ktorý oživuje. Roháček Gn 1,2 prekladá, že "Boží Duch sa oživujúci vznášal nad vodami". V hebrejskom texte slovo "oživujúci" nenájdeme, to však neznamená, že by to prof. Roháček preložil nesprávne. Sloveso "vznášať sa" v sebe túto oživujúcu charakteristiku obsahuje. Rovnaké sloveso je použité v Dt 32,11 pri popise orla, ktorý sa vznáša nad hniezdom s mláďatami, trepoce krídlami a snaží sa tak svoje mladé rozhybať. Brat Beneš k tomu dodáva, že "mávaním krídel ich rozkmitával v rytme letu a dodával im tak dostatok vzduchu do pľúc."¹² Biblia teda hneď na začiatku Božieho Ducha popisuje tak, že je "pripravený niečo či niekoho rozdychať", a dýchanie znamená život. Duch Boží teda skutočne svojim vznášaním sa oživuje.

A práve toto je kľúč k nášmu textu, ako je možné, že peň zrezaného stromu bude prinášať ovocie. Je to spôsobené práve Hospodinovým Duchom. Evanjelista Marek dosvedčuje, že týmto výhonkom je Ježiš, keď popisuje zostúpenie Božieho Ducha na Ježiša, v

¹⁰ WATTS, J. D. W. Word Biblical Commentary: *Isaiah 1-33*. str. 502.

¹¹ BENEŠ, Jiří. Ozvěny Izaiášova volání: *Slova Izaiášova prorockví pro každodenní zamyšlení*. Praha: Návrat domů, 2012. 431 s. ISBN 978-80-7255-280-1. str. 63.

¹² BENEŠ, Jiří. VAŽURA, Petr. *Pradějiny*. Praha: Kalich, 2010. 286 s. ISBN 978-80-7017-130-1. str. 23.

podobe holubice, pri Ježišovom krste (viď Mk 1,10). Avšak aj samotný zrod tohto výhonku je len z moci Ducha, ako to popisuje Lukáš 1,31-35. Ježiš pri svojom vtelení už od počiatku bol z Ducha. Nie je to tak, že by mu bol Duch svätý daný až pri krste. Zostúpenie Ducha a Otcov potvrdzujúci hlas pri krste bolo len viditeľným znamením pre ľudí, že Ježiš je skutočne dlhoočakávaný Mesiáš, Boží Pomazaný. Na Ježišovi spočinul Duch Hospodinov. Izaiáš ďalšími výrazmi poukazuje na účinky tohto Ducha. Duch Hospodinov spôsobuje múdrosť a porozumenie, radu a hrdinstvo, poznanie a bázeň Hospodinovu. Toto je Izaiášov výpočet ovocia Ducha.

Múdrosť tu musíme chápať v biblickom zmysle ako schopnosť spravovať ľud a rozoznávať medzi dobrom a zlom, ako je to charakterizované v 1Krľ 3,9.12. Múdrosť je teda určitá schopnosť alebo vlastnosť, ktorú Adam v raji po pádu do hriechu stratil, a ktorú nemôžeme získať žiadnym štúdiom ani vzdelávaním, ale jedine od Boha.

Porozumenie netreba chápať len v tom zmysle ako porozumenie biblickým pravdám, v prvom rade je to, že Ježiš rozumel svojmu nebeskému Otcovi, ale dokázal rozumieť aj hriešnym, chorým a úbohým ľuďom. V porozumení je ukrytý súcit, láska, spolupatričnosť, empatia.

Ježiš bol ten, ktorý dokázal najlepšie poradiť, jeho kázania a podobenstvá sú dodnes považované za tie najhodnotnejšie rady pre človeka aj v súčasnosti. Jeho hrdinstvo je v tom, že sa celý obetoval za nás. On je mocný hrdina, pretože vybojoval ten najťažší boj, ktorý už my vďaka nemu nemusíme podstúpiť.

A nakoniec poznanie a bázeň Hospodinova hovoria o úzkom vzťahu s jeho nebeským Otcom aj s Duchom svätým. V ďalších nádherných veršoch sú popísané účinky tohto ovocia.

v. 3: Doslova bude z neho "rozvoniavať"¹³ Hospodinova bázeň. Byť bohobojným znamená riadiť sa prikázaním lásky milovať Boha a svojho blížneho. Táto bohobojnosť zaručuje absolútnu objektivitu a spravodlivosť jeho súdu. Tento prútik z pňa Jišajovho je sudcom, tzn. kráľom. My ľudia často dávame na prvý pohľad. A preto aj keď ideme na pracovný pohovor, alebo na prijímacie skúšky na školu, snažíme sa o čo najlepší prvý dojem. Kristus ale nesúdi podľa prvého dojmu, on pozná každého dokonale. Ani nebude súdiť podľa povesti o nás, ktorá sa mu dostala do uší. On pozná každé naše zlyhanie, ale pozná aj všetky okolnosti týchto zlyhaní, všetky vnútorné zápasy, ktoré prežívame. Pozná naše pocity, starosti aj radosti. Nebude súdiť podľa čierno-bielej šablóny. On má múdrosť, vie spravovať svoj ľud ako dobrý kráľ a vie súdiť spravodlivo podľa svojej milosti ako ten, kto vie rozlíšiť medzi dobrým a zlým.

Keď sa človek dopustí niečoho zlého, často tak sklame svoje okolie, že nechcú ani počuť, čo ho k danému konaniu viedlo, Kristus však pozná okolnosti našich zlyhaní a prichádza k nám, aby sme mu celý ten ťažký náklad nášho hriešneho života odovzdali. On je silný hrdina a dokáže uniesť všetko čo nás ťaží.

vv. 4-5: Budeme pokračovať v našom kristocentrickom výklade tejto piesne. V týchto veršoch pokračuje motív súdu. Súd je tu charakterizovaný dvoma spôsobmi, ako

¹³ PÍPAL, Blahoslav. *Hebrejsko-český slovník ke Starému zákonu*. 4. vyd. Praha: Kalich, 2006. 188 s. ISBN 80-7017-029-8. str. 152.

"spravodlivý" a ako "priamy". Tieto pojmy tu však vystupujú ako synonymá. Biednym a pokorným zeme je tu zaručené, že dosiahnu spravodlivosti. Práve biedni a pokorní zeme sú tí, ktorí často trpia nespravodlivosťou, pretože nemajú dostatok prostriedkov, aby sa domohli spravodlivého jednanja. Druhá časť štvrtého verša je veľmi pozoruhodná, pretože tu máme niečo o usmrtení svojvoľníka dychom alebo aj Duchom jeho pier. Doteraz sme o Duchu hovorili ako o tom, ktorý oživuje, teraz o ňom text vypovedá ako o duchu, ktorý usmrcuje. Ako to chápať? Je tu možný dvojaký pohľad. Svojvoľníci sú tu v priamom kontraste k biednym a pokorným zeme. Svojvoľník je tu možno aj ten, ktorý uplatňovaním svojej vôle spôsobuje nespravodlivosť práve voči biednym a pokorným. Ak sa títo ľudia nepokoria pred Bohom, potom skutočne budú na poslednom súde usmrtení.

Avšak Duch usmrcuje aj iným spôsobom. Usvedčuje nás prostredníctvom Božieho slova a vedie nás k pokániu, tj. smrti nášho egoistického spôsobu života. Keď Duch Božích pier usmrť svojvoľníka, stáva sa potom z neho pokorný zeme.

Metafora s opaskom vychádza zo skutočnosti, že každý muž, ktorý vyšiel zo svojho domu nosil opasok. Opasok bol dôležitou súčasťou oblečenia. Spravodlivosť a vernosť (alebo aj pravdivosť) sú neoddeliteľnou súčasťou tohto zaslúbeného Kráľa. Tento verš je uistením o tom, že tomuto Kráľovi môžeme bezpečne dôverovať a zveriť sa pod jeho vládu.

Štvrtok: "Potešil si ma"

(Iz 12,1-6 SEkP) ¹*V ten deň povieš: Ďakujem ti, Hospodin, lebo hoci si sa na mňa hneval, svoj hnev si odvrátil a potešil si ma.* ²*Ved' Boh je moja spása, dôverujem mu a nezľaknem sa, lebo moja sila a pieseň je Hospodin, Hospodin sa mi stal spásou.* ³*S radosťou budete čerpať vodu z prameňov spásy.* ⁴*V ten deň poviete: Ďakujte Hospodinovi, vzývajte jeho meno, zvestujte jeho skutky medzi národmi, pripomínajte, že jeho meno je slávne.* ⁵*Ospevujte Hospodina, lebo veľkolepo konal, nech je to známe po celej zemi.* ⁶*Plesaj a jasaj, obyvateľka Siona, lebo veľký uprostred teba je Svätý Izrael!*

MACARTHUR v tejto piesni vidí určité predznamenanie spevu vykúpených v nebi: "Jedná sa o dve krátke piesne chvály (vv. 1-3, 4-6), ktoré bude vykúpený Izrael spievať na počiatku tisícročného kráľovstva. Sú pozemským náprotivkom nebeskej doxológie v Zjavení 19,6-7."¹⁴ Samotná pieseň pripomína aj Mojžišovu pieseň (Ex 15), ktorú spieval po tom, čo Hospodin previedol Izrael cez Červené more a nadobro ich tak vyslobodil spod útlaku Egypta. V Izaiášovskom kontexte sa jedná o pieseň vďakyvzdania preživšieho ostatku.

vv. 1-3: "Boží hnev je priamym odkazom na Iz 10,25. ... Volanie vďakyvzdania a chvály je založené na napomenutí (10,24), prísľube (10,25-27) a pripomenutí si veľkej vízie teofánie (10,27d-32)."¹⁵ Táto pieseň teda reaguje na zjavenie Božej slávy a už dopredu ďakuje za ukončenie Božieho hnevu a za záchranu. "Boh je moja spása" v 2. verši je akousi ozvenou

¹⁴ MACARTHUR, John. Starý zákon: komentár verš po verši. str. 828.

¹⁵ WATTS, J. D. W. Word Biblical Commentary: Isaiah 1-33. str. 519.

mena proroka Izaiáša (Hospodin zachraňuje), ktoré je aj názvom, a teda hlavnou témou, celej knihy. "Odkaz na čerpanie vody sa chápe ako odkaz na obrad počas slávnosti stánkov..."¹⁶

Ak sa na túto pieseň pozrieme z eschatologickej perspektívy, potom "tvoj hnev sa odvrátil" ukazuje, že: "Na budúci ostatok, ktorý prijal Ježišovu zástupnú smrť za ich hriechy, by býval padol Boží hnev, ak by ho na seba nebol zobral Kristus. Nebyť toho, Boh by sa bol na nich ďalej hneval."¹⁷

vv. 4-6: V piatom verši SEkP hovorí, že Hospodin "veľkolepo" konal, je odvodené od "byť vysoko. Na rozdiel od ľudských pokusov o to, aby sa stali veľkými alebo, aby vystúpili do výšok, sú kroky YHWH na vykúpenie Sionu a návrat Izraela vo svojej podstate vysoké a chvályhodné."¹⁸ Šiesty verš Boží ľud personifikuje ako "obyvateľku Siona". Tej "prikazuje aby jasala a volala na oslavu Božej veľkosti."¹⁹

Použité zdroje a literatúra

BENEŠ, Jiří. Ozvěny Izaiášova volání: *Slova Izaiášova proroctví pro každodenní zamyšlení*. Praha: Návrat domů, 2012. 431 s. ISBN 978-80-7255-280-1.

BENEŠ, Jiří. VAĐURA, Petr. *Pradějiny*. Praha: Kalich, 2010. 286 s. ISBN 978-80-7017-130-1.

Biblia Hebraica Stuttgartensia. Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft, 1997. ISBN 978-3-438-05222-3.

Biblia: Slovenský ekumenický preklad. 5. Vyd. (3. opravené vyd.) Banská Bystrica: Slovenská biblická spoločnosť, 2015. ISBN 978-80-85486-97-1.

MACARTHUR, John. *Starý zákon: komentář verš po verši*. Kroměříž: Didasko, 2015. ISBN 978-80-87587-17-1.

PÍPAL, Blahoslav. *Hebrejsko-český slovník ke Starému zákonu*. 4. vyd. Praha: Kalich, 2006. 188 s. ISBN 80-7017-029-8.

WATTS, J. D. W. *Word Biblical Commentary: Isaiah 1-33*. vol. 24. Grand Rapids: Zondervan, 2018 (ePub edition). 1031 s. ISBN 978-0-310-58857-3.

¹⁶ tamtiež, str. 519.

¹⁷ MACARTHUR, John. *Starý zákon: komentář verš po verši*. str. 828.

¹⁸ WATTS, J. D. W. *Word Biblical Commentary: Isaiah 1-33*. str. 520.

¹⁹ MACARTHUR, John. *Starý zákon: komentář verš po verši*. str. 828.